

Klasszikus héber nyelv 4.:

Szintaxis

BBN-HEB11-204

Koltai Kornélia, Biró Tamás

2019. október 16.

Ismétlés az október 16-i órára

Az elsőéves anyagból

- Névelő és kérdőszó
- Klitikumként kapcsolódó előjárók és kötőszó
- a-directivus
- Bármilyen más, ami nem ige

Ismétlés a november 6-i órára

Az elsőéves anyagból

- Szabályos igék qal igetörzsben
- Szabályos igék piel igetörzsben

Témaválasztás házi dolgozatra

A mai órára: olvasandó + házi feladat

Van kérdésük?

Arnold & Choi 2.4–2.7

2.4 Értelmező (appozíció)

- Szemben a constructus-os szerkezettel,

status absolutus (*leadword*, alaptag)

+

status absolutus (*apposition*, értelmező)

- egyeznek nemben, számban, határozottságban
- azonos szintaktikai funkció
- azonos referencia a külvilágban
- fordítás: gyakran melléknévvel vagy módosító mellékmondattal

2.4 Értelmező (appozíció)

Constructus-os szerkezet	Értelmezős szerkezet	Mellékneves szerkezet
		
<p>Az <i>alaptag</i> és a <i>módosító referenciája</i> a külvilágban: két különböző entitás.</p>	<p>Az <i>alaptag</i> és a <i>módosító referenciája</i> a külvilágban: ugyanaz az entitás, amelyet az alaptag meghatároz, és a második szó tovább „finomít” (vagy „módosít”).</p>	
<p>A szerkezet e két entitás közötti viszonyt írja le: például birtokviszonyt birtokos jelzővel.</p>	<p>A két szó azonos szintaktikai funkciót tölt be a mondatban: például egyszerre alany/tárgy/stb.</p>	<p>A melléknév a főnév minőségjelzője.</p>

2.4 Értelmező (appozíció)

Constructus-os szerkezet	Értelmezős szerkezet	Mellékneves szerkezet
Főnév <i>status constructus</i> -ban + Főnév <i>status absolutus</i> -ban	Főnév <i>status absolutus</i> -ban + Főnév <i>status absolutus</i> -ban	Főnév <i>status absolutus</i> -ban + Melléknév
<i>Az alaptag és a módosító nem egyezik.</i>	<i>Az alaptag és a módosító egyezik nemben, számban, határozottságban (és esetben).</i>	
<i>Az alaptag és a módosító referenciája a külvilágban: két különböző entitás.</i>	<i>Az alaptag és a módosító referenciája a külvilágban: ugyanaz az entitás, amelyet az alaptag meghatároz, és a második szó tovább „finomít” (vagy „módosít”).</i>	
A szerkezet e két entitás közötti viszonyt írja le: például birtokviszonyt birtokos jelzővel.	A két szó azonos szintaktikai funkciót tölt be a mondatban: például egyszerre alany/tárgy/stb.	A melléknév a főnév minőségjelzője.

2.4 Értelmező (appozíció)

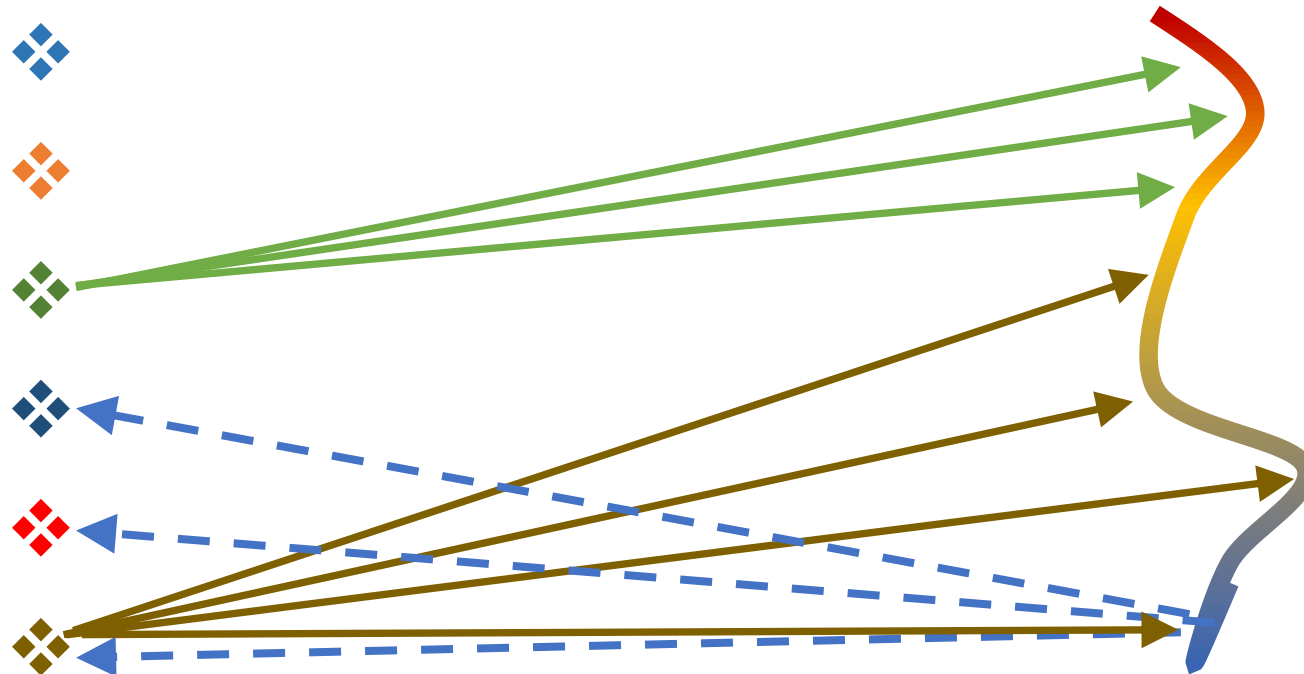
- 2.4.1 *Species*: az értelmező az alaptag alkategóriája
- 2.4.2 *Attributive*: az értelmező az alaptag minőségjelzője
- 2.4.3 *Material*: az értelmező az alaptag anyagát határozza meg
- 2.4.4 *Measure*: az alaptag szám/mennyiség,
amennyi az értelmezőből van (cf. *genitivus partitivus*)
- 2.4.5 *Explicative*: az alaptag az értelmező kategóriáját határozza meg

Utóbbi kettő esetén az értelmező és az alaptag sorrendje megfordulhat.

Forma (morfológia és szintaxis) vs. jelentés (szemantika)

- Adott forma

- Adott jelentést, funkciót

milyen jelentéseket fejezhet ki?

milyen formák fejezhetnek ki?

„Birtokos” / *constructus*-os szerkezet és értelmezős szerkezet

**Két különböző forma ugyanazt
a funkciót képes betölteni**

Funkció	„Birtokos”, avagy <i>constructus</i> -os szerkezet	Értelmezős szerkezet
<i>Attributive</i>	אֲמָרִי אֵמֶת	אֲמָרִים אֵמֶת
<i>Material</i>	כָּלִי-כֶסֶף	הַבָּקָר הַנֶּחֱנֵשֶׁת
<i>Measure</i>	שִׁבְעַת יָמִים שִׁבְעַת הַיָּמִים	שִׁבְעָה בָּנִים
<i>Explicative</i>	נֶהַר-פָּרָת	לְמֵן-הַנֶּהָר פָּרָת

Mindkettő:
Mislé 22:21

2.5 Adjectives = melléknevek – mondattani szerepei

- 2.5.1 *Attributive:* jelzői szerep

Héber: egyezik főnévvel nemben, számban és határozottságban is.

- 2.5.2 *Predicate:* állítmányi szerep

Héber: egyezik főnévvel nemben, számban, de nem határozottságban.

- 2.5.3 *Substantive:* főnévi használat (a melléknévből főnév lesz)

- 2.5.4 *Comparative:* középfok (*mi-*)

Superlative: felsőfok (*be-*)

2.6 Határozottság

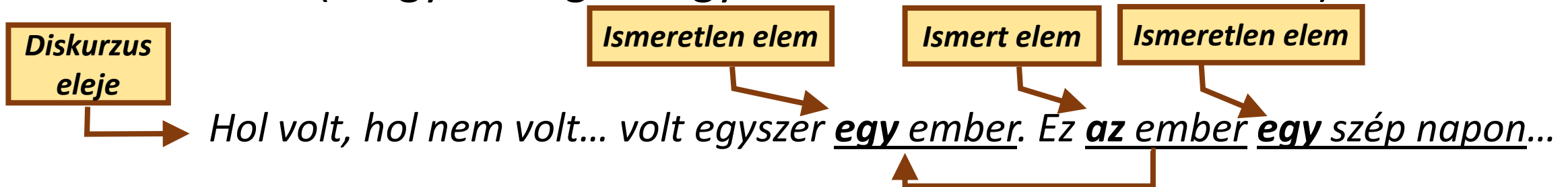
A világ nyelvei között nagy eltérések vannak abban, hogy kifejezik-e a határozottságot, határozatlanságot, és ha igen, milyen nyelvi eszközökkel teszik.

- Főnév (főnévi szerkezet) BH-ben
 - határozatlan (*indefinite, indeterminate*):
nincs névelő (vagy néha *eḥad/aḥat* számnévvel)
 - határozott: (a) határozott névelő, (b) birtokos szuffixum,
(c) *constructus*-os szerkezetben, (d) tulajdonnév.
- Héberben a határozottságnak fontos szintaktikai következményei vannak: egyeztetés határozottság tekintetében, valamint Acc esetben תא.
- A határozottság használata/ a határozott névelő jelentése:
a BH-beli használat nem teljesen azonos sem a magyarral, sem az angollal, sem az ivrittel!

2.6 Határozottság

A diskurzus-szemantika alapjai

- Diskurzus:
narrátor + hallgatóság vagy párbeszéd résztvevői.
- Ahogy halad a diskurzus, úgy alakul a diskurzus résztvevői közös ismerete.
- A diskurzus során egy-egy beszélő *beemelhet* a diskurzusba egy-egy új elemet, entitást, amely ezáltal a diskurzus fókuszába kerül.
- Névmások, határozott főnevek, stb. már *ismert*, azaz a diskurzusba már beemelt (és így a hallgató figyelmének is a fókuszában álló) elemre utalnak.

2.6 Határozottság

- A határozottság jelölése: nem teljesen azonos magyarral, angollal, ivrittel
- *Referential*: a diskurzusba már beemelt (ismert) elemre hivatkozás
- *Vocative*: megszólítás (a diskurzus résztvevőjének a bevonása)
- Egyes tulajdonnevekkel: a tulajdonnév részévé vált. (Tulajdonnév: egyedi entitás a világban, így automatikusan része a diskurzusnak.)
- *Solitary*: egyedi entitás a világban (automatikusan része a diskurzusnak)
- *Generic*: általános fogalom (automatikusan része a diskurzusnak)
- *Demonstrative*: rámutatás (*deixis*, *deiktikus* szerep – a névelő eredete)
- *Possessive*: tulajdonosa már ismert (tulajdonos már része a diskurzusnak, rajta keresztül a még nem említett tulajdon is)

2.6 Határozottság

A határozott névelő jelentése nem magától értetődő:

- Apa: *Nem a lakásban biciklizünk, hanem az utcán.*
- Hanna (2;11): *Melyik utcán?*

Hanna a (magyar) határozott névelő melyik jelentését ismeri,
és melyiket nem?

2.7 Számnevek

- Tőszámnév (*cardinal*)
- Sorszámnév (*ordinal*)
- Törtszámnév
- Határozott és határozatlan számnevek
- Sokszorosítás (*multiplication*)
- „Szétosztás” (*distribution*)

Házi feladat

Következő órára: olvasandó + házi feladat

1. Utóolvasás: 2.4–2.7 szakaszok. Előolvasás: 3–3.1 szakasz.
2. Szabályos igék: az elsőéves tananyag átisméltése.
3. **A melléknév négy funkciójához 5-5 példát**
gyűjteni (olvasott bibliai szövegekből)
vagy kitalálni (ismert szókinccs felhasználásával),
egy-egy tankönyvi alfejezetben található példák mintájára.
(Megj.: 2.5.2 csak négy példát tartalmaz, az egyik példát kétszer használhatja.)

Valamint: **keressen példákat értelmezőre**
és a határozott névelő funkcióira a feldolgozott szövegben.

Viszlát november 6-án!